

prizadevanje za dialektično, odprto kritičnost, odnos do podobe jezikovnega gradiva in do artizma. Predmeti esejista in kritika pa tudi literarnega zgodovinarja so številni in raznovrstni, vendar ni dvoma, da o izboru odločajo osebne afinitete in zmožnosti. To velja tudi za Legišo, zlasti za njegova dobra dela, a med najboljše in zanj mogoče najbolj tipične eseje spada tisti o Božu Vodušku, objavljenem v Dialogih 1966. Vendar iz vseh teh kosov in koščkov vstaja pred našimi očmi enotno zasnovan (čeprav še zmeraj odprt), skladno, organsko se razvijajoč znanstveno zanimiv in človeško topel duhovni obraz.

Jakob Müller
SAZU v Ljubljani

Slovenščina v javni rabi

KAJ JE PRAV?

Pri lektoriranju publicističnih besedil naletim dostikrat na precejšnje težave. Če skušam besedo ali besedno zvezo popraviti tako, kot priporoča SP 1962, začutim, da je vsebina dobila drug pomen. Če pa skušam preoblikovati stavke, se ta navadno podaljša za kak odvisnik ipd. in nemalokrat ugotovim, da zdaj »izstopa« iz sobesedila glede na stil in ritem. Če se takih »jezikovnih rešitev« v sestavku nabere kaj več, postane besedilo tudi predolgo in preseže na primer predpisanih trideset ali petdeset sekund, štiri minute itd. Tako sem često prisiljena iskati ustrežnejši izraz le v okviru posameznih besed in besednih zvez. Novinarjevo besedilo napisati »znova« in se tako izogniti površinskemu popravku pa je le malokdaj mogoče, ker mora biti večkrat popravljeno TAKOJ, recimo v nekaj minutah (dveh, treh).

Pravopis pravi, da zahteva glagol prispevati ob sebi predmet v tožilniku, vendar se čedalje bolj uveljavlja zveza »prispevati k« (SP navaja le zvezo prispevati k zgodovini, v smislu dopolnila). Zanima me, ali je »prispevati k« treba vedno zamenjavati s »pripomoči« ali s kakim podobnim izrazom.

Pri glagolu sodelovati navaja Pravopis zvezo s predlogom z in pri. Zelo pa se je zakoreninila zveza »sodelovati na/v«. Jo moram res nadomestiti z »delati na/pri« (tako je »napako« za mano popravil neki drug lektor)? Ali ni pomenska razlika med: sodelovati z društvom, sodelovati v društvu, delati v društvu?

Kot pravilno navaja Pravopis le zvezo »seznaniti (se) z«. Ob stavku PREDSEDNIKA SO SEZNANILI Z ASFALTIRANO CESTO nam gre lahko na smeh. Verjetno je pisec hotel povedati, da so predsedniku v zvezi z asfaltiranjem ceste kaj pojasnili ali mu razložili. Dostikrat se mi pomensko zdi zveza s predlogom »o« popolnoma sprejemljiva: SEZNANILI SO JIH O ASFALTIRANJU mi pove, da so neki ljudje drugim pojasnili vse, kar je v zvezi s gornjim dejanjem, na primer, da so sklenili pot asfaltirati, da so zato na različne načine zbirali denar, da je delo opravilo neko podjetje itd. Ali ne bi imel predlog »z« malce drugačen pomen (razložili so jim proces dela)? Pri vsem tem pa se »seznanjamo z« predvsem z osebami. SP navaja tudi zvezo »seznaniti se z novimi nalogami«, vendar je dandanes podobnih zvez izredno veliko. V mnogih se mi zdi »o« pomensko boljši predlog in ga ne občutim kot hrvatizem.

Vneti snažilec jezika je šolsko reformo predelal v šolsko preobrazbo. Če je splošno znana tujka morala na vsem lepem odstopiti mesto domači besedi, ali ne bi bil marsikdaj boljši izraz preosnova? Kolikor vem, smo v šolstvu to in ono preosnovali, postavili na drugačne temelje, seveda tudi preobrazili. Toda »preobrazba«, ki vneto preganja vse reforme, me kar naprej spominja na biologijo in na »prelevitev« gosenice v metulja.

Za nesklonljive prilastke tipa rock koncert, jazz opera, top lestvica velja, da so pobrani iz tujih logov. Mrgoli jih že toliko, da jih najbrž ne bo mogoče pregnati. Čeprav sem z dušo in telesom za to, da se jih pohorjasti, se sprašujem, kako ponašati pop glasbo, krep papir, Vesna film (to ni film Vesna!) itd., itd. Če se odrečem argo juhi in zadevo skuham bolj po slovensko, dobim juho argo. Toda to je čisto določena jed. Argo juha pa ima že splošen pomen industrijske mešanice. Povodenj teh tujih zvez se mi zelo upira, zanima pa me, ali v našem jeziku res ni nikakršne podlage zanje. Kaj pa pedenjčlovek, laketbrada, možbeseda in figamož?

Je iz funkcijskega vidika to, o čemer sprašujem, v jeziku opravičljivo?

Berta Golob
RTV Ljubljana

Kulturnozgodovinske ekskurzije

V POVIRJU TREH REK

(Nadaljevanje)

Cesta iz Posavja v Podravje se vzpne niti celih dvesto metrov nad Podkorenomo čez Korensko sedlo in se na koroški strani spusti čez Strmec na Koroško; dolinsko dno doseže pri Rikarjevi vasi (Riegersdorf).

Tu se iz smeri jug-sever odklonimo proti vzhodu, po cesti, ki drži tik pod Karavankami: obiskati hočemo Bače in Šent Rupert.

Čez Malošče (Mallestig) in Bače (Faak) dospemo do Baškega jezera. Kraj in pokrajina živita v koroški himni Nmau čriez jizaro, nmal čriez hmajneco. Njen pesnik *Franc Treiber* (1809—1878) se je rodil pri Mariji na Zilji nasproti Beljaka, starše in dom pa je imel v Bačah nad Baškim jezerom. Leta 1855 je onstran Drave o Deščicah spesnil in zapisal pesem pod naslovom *Moj dom kmet Primož Košat*. Po njegovem naj bi dom v pesmi pomenil večno domovino po smrti. Treiber je tej pesmi na začetku pripesnil tri kitice, te kitice pa so bile naslovljene in namenjene njegovemu zemeljskemu domu, hiši njegovih staršev. Pesem danes poje vsa slovenska domovina. Pred leti so koroška slovenska pevska društva odkrila v Št. Jakobu v Rožu, kjer je Treiber umrl, spominsko ploščo v slavo in čast njegovi pesmi.

Potujoč proti Osojskemu jezeru, se ustavimo nad Ziljo, nasproti Beljaka, pri Mariji na Zilji (Maria Gail). Kraj se je zapisal v slovensko slovstveno zgodovino predvsem kot dolgoletno službeno mesto *Ksaverja Meška*. Čeprav po rodu Stajerec, je po zadnjem letniku bogoslovja in po posvetitvi ostal na Koroškem, dokler mu ni bilo življenje v tej slovenski deželi onemogočeno. Koroška mu je dala največ snovi in pobud za njegovo pisateljevanje v vseh treh glavnih literarnih oblikah. Napačno je mnenje, da je Meškova koroška proza mehka in samo osebna. Tudi! A črtice iz desetletja po propadu slovenskih upov ob razpadu Avstro-Ogrske glasno in z gorjupim protestom dokumentarno pričajo za boj. Pod obtožbo veleizdaje je Meško nekaj tednov (marca in aprila) 1916 v beljaškem zaporu čakal, ali si bo rešil življenje. V družbi z njim sta bila *Jurij Trunk* (1870—1973), župnik peravske župnije v Beljaku, in njegov cerkovnik in organist *Miha Graienauer*. Vsi naj bi bili dajali ponoči svetlobna znamenja Italijanom na fronti v Kanalski dolini. Nesmiselnost obdolžitve se je sicer izkazala, toda Meško se ni smel vrniti na svojo faro k Mariji na Zilji. Jurij Trunk, po rodu iz Bač, se je kot jugoslovanski strokovnjak udeležil pariške mirovne konference, a se je kakor Meško po določitvi meja med Jugoslavijo in Avstrijo moral umakniti s Koroškega.